

Veenhuizen bleef voor omwonenden een mysterie

Door de geheimhoudingsplicht van de bewakers was het lang onbekend wat zich achter de tralies van Veenhuizen afspeelde. Clemens van den Brink presenteerde gisteren zijn nieuwe boek over de geheimen van Veenhuizen.

Geert Veldstra

Veenhuizen | Clemens van den Brink uit Oosterwolde heeft een bijzondere band met het gevangenisdorp Veenhuizen. „Ik groeide er op en ontdekte later dat dit dorp een unieke geschiedenis heeft die de moeite waard is om op te schrijven.”

Volgens Van den Brink hadden de meeste omwonenden er geen idee van wat zich achter de muren van de gevangenis afspeelde. „Veenhuizen bleef voor de meesten een mysterie.” In *De geheimen van bajesdorp Veenhuizen* probeert hij die mysteries te ontrafelen.

„Ik heb me verbaasd over de dingen die ik hoorde van oud-gevangenen en oud-gevangenisbewaarders.” Het merkwaardigste verhaal vond hij de aanleg van het zwembad. „Niemand in Veenhuizen wist dat er een zwembad in de gevangenis was. Volgens een oud-bewaker werd het zwembad aangelegd toen een paar zware jongens als Cor van Hout in Veenhuizen werden vastgezet. Er wordt wel vermoed dat zij hier nog geld in hebben gestoken.”

Van den Brink heeft ook zijn persoonlijke verhaal in het boek verwerkt. „Ik werd in 1940 in het Tweede Gesticht van Veenhuizen geboren in een cipierswoning. Mijn vader was bewaker in de gevangenis.” Het hoekhuis stond aan de binnenplaats waar de werkplaatsen van de gevangenen waren gevestigd. „Daar was onder meer de meubelmakerij. Vanuit ons huis kon ik er zo naartoe lopen om een praatje te maken met de gevangenen.”

Dit was niet altijd even veilig.

„Toen ik een jaar of vier was, werd ik een keer door een gevangene vastgepakt die mij mee probeerde te nemen naar zijn cel. Ik begon hard te krijsen en kon nog op tijd worden gered.” Van den Brink vermoedt dat de gevangene een pedofiel was. „Pedofilie kwam wel vaker voor onder gevangenen. Toen ik twaalf was, is er zelfs een jongen van tien uit het dorp vermoord door een gevangene die als tuinman werkte. Er werd toen ook vermoed dat de dader een pedofiel was.”

Van den Brink schreef al eerder een boek over het gevangenisdorp. *Bajesverhalen Veenhuizen* uit 2015.

Vanuit ons huis kon ik er zo naartoe lopen om een praatje te maken met de gevangenen

„Daarin staan vooral de smeuge verhalen over bijvoorbeeld ontsnapingspogingen van gevangenen.” Na de publicatie kwamen er nog een boel verhalen los van verschillende betrokkenen. „Die hebben in het nieuwe boek een plek gekregen. Daarnaast gaat het nieuwe boek ook over de periode voordat Veenhuizen een bajesdorp was.”

Veenhuizen bestond uit slechts een paar boerderijen in een ruig veengebied toen het in 1823 een Kolo-

Boven: Het hoekhuis in het tweede gesticht waar Clemens van den Brink werd geboren en opgroeide. Onder: Rinus de Vet (rechts), een van de laatste verpleegden in Veenhuizen. Foto's: Uit het boek

nie van Weldadigheid werd. Armen, bedelaars en landlopers uit stedelijke gebieden werden hier aan het werk gezet om het veen te ontginnen. Dit was deels vrijwillig en deels onder dwang. De mensen die onder dwang naar Veenhuizen werden gebracht werden verpleegden genoemd en moesten, zoals dat heette, heropgevoed worden.

Nadat de staat de kolonie in 1859 van de Maatschappij van Weldadigheid overnam werd het gaandeweg

meer een strafinrichting. Landloper Rinus de Vet was een van de laatste verpleegden in Veenhuizen. Tegenwoordig heeft Veenhuizen nog twee penitentiaire inrichtingen.

Naast Veenhuizen zijn er in België en Nederland zes andere Koloniën van Weldadigheid. De koloniën zijn door UNESCO genomineerd als werelderfgoed. Volgend jaar wordt bekend of de koloniën het predicaat daadwerkelijk krijgen. „Dat is de reden dat ik het boek graag nu wilde

publiceren.”

Clemens van den Brink. De geheimen uit bajesdorp Veenhuizen. 2017, eigen beheer. 15 euro